

עיצורים

עיצורים הם האותיות ללא ניקוד.
 חלוקה לפי מקומות החיתוך בפה
 העיצורים נעצרים במקומות שונים בחלל הפה:

- בגרון: ה, א, ח, ה, ע
- חיד: ג, י, כ, פ, ק
- שפתיים: ב, ו, מ, פ
- לשון: ד, ט, ל, נ, ת, ר ("מגולגלת")
- שיניים: ז, ס, ש, צ, שׁ
- שפתיים+שיניים: ב, פ, ו

חלוקה לפי משך הגייה

עיצור פוצץ – זרם האוויר נעצר באחד מכלי הדיבור ואז מתפרץ החוצה בפיצוץ.
 עיצור חוכך – האוויר יוצא בחופשיות (לאחר שפוגע באמצעי החיתוך בפה) וניתן להגותו זמן רב.

חלוקה לפי הקוליות

עיצור קולי – בזמן הגייתו מיתרי הקול רועדים. (אותיות: גי'ד עז"ר לניו ביי"מ)
 עיצור אטום – בזמן הגייתו מיתרי הקול לא רועדים. (אותיות: ח"ש א"ת הכס"פ)
 עיצור נחצי - ט, צ, ק – עיצורים אלה נהגים בלחץ.

תנועות

תנועות חטופות			תנועה ארוכה (גדולה)			תנועה קצרה (קטנה)			
דוגמא	סימן	שם	דוגמא	סימן	שם	דוגמא	סימן	שם	
עֶרְבָה	אֶ	חטף פתח	פֶּתַח	אֶ	קמץ	פֶּתַח	אֶ	פתח	A
אֱלוֹהִים	אֶ	חטף סגול	פִּנְה	אֶ	צירי	שֶׁמֶשׁ	אֶ	סגול	E
			בִּיצָה	אִי	צירי מלא				
			תִּרְצִינָה	אִי	סגול מלא				
			קִיר	אִי	חיריק מלא	סָבָה	אֶ	חיריק חסר	I
אֲנִיה	אֶ	חטף קמץ	שָׁלוֹם	אוּ	חולם מלא	עָמְרִי	אֶ	קמץ קטן	O
			בְּעֵז	אֶ	חולם חסר				
			סֹגוֹר	אוּ	שורוק	שֶׁלַחַן	אֶ	קובוץ	U

אימות קריאה

אמות קריאה הינן עיצורים הנחשבים כתנועות. עיצורים אלו הינם עיצורים שלא שומעים אותם! לדוגמא: נוצה. האותיות ו' והאות ה' במילה זו הינן אימות קריאה.

השוואים א

שווא נח

1. תמיד בא בסוף מילה.
2. בא אחרי תנועה קטנה.
3. שני שוואים רצופים בסוף מילה תמיד שניהם נחים.

שווא נע

1. תמיד בא בתחילת מילה.
2. דין חטף כדין שווא נע (כל חטף הוא שווא נע).
3. בא אחרי תנועה גדולה בלתי מוטעמת.
4. השני מבין שני שוואים באמצע מילה.
5. בא באות דגושה.

שווא מרחף

שווא בעל תכונות של שווא נע וגם תכונות של שווא נח.
בכדי לבדוק אם זה שווא מרחף, בודקים אם הוא מופיע אחרי תנועה קטנה, ואם בצורת המקור (פרטים בהמשך) מקורו בתנועה – אז הוא שווא מרחף (שוב, רק אם יש תנועה קטנה לפניו).

דרך פשוטה לבדיקה האם שווא הוא נח או נע

בכדי לבדוק אם שווא הוא נח או נע, יש לחזור לצורת המקור של המילה. אם בצורת המקור היה באות שבה יש את השווא – תנועה – אז השווא הוא שווא נע. אם במקור היה שווא או לא היה ניקוד כלל – אז השווא הוא נח.
צורת המקור בפועל – גוף נסתר באותו הזמן. (לדוגמא: אכלנו - < אכל)
צורת המקור בשם העצם – יחיד/רבים ללא תוספות. (לדוגמא: שופטים - < שופט, מאכלינו - < מאכלים)

הדגשים

דגש קל

יבוא באותיות **ב.ג.ד.כ.פ.ת** בלבד!!!

1. בראש מילה.
2. באמצע מילה אחרי שווא נח.

דגש חזק תבניתי

בא רק בתבניות מסוימות של הפועל ושם העצם.

פועל (באות ע')

פִּעַל

פִּעַל

הִתְפַּעֵל

בשם העצם (באות ט')

קָטַל

קָטַל

קָטַלְתָּ

קָטַלְוּ

שים לב – התבניות המופיעות פה אינן התבניות היחידות. ישנן גם תבניות נוספות. בכדי לזהות אם דגש הוא דגש חזק תבנית, חייבים להתקיים שני התנאים הבאים:

1. במילה מופיעות **כל** אותיות השורש.
2. הדגש מופיע באות **השנייה** של השורש.

דגש חזק משלים

1. בא כאשר מתבצע תהליך היבלעות או תהליך הידמות מלאה.
2. אחרי ה' הידיעה (דוגמא – הבית).
3. אחרי מ' השימוש (דוגמא – קיבלתי חתול מסבא).
4. אחרי "ש" (דוגמא - התפוח שנפל מהעץ).

תהליך ההיבלעות

זקן ← *זקננו ← זקנו

בתהליך זה אחת האותיות שחוזרת על עצמה נשמטת ובמקומה בא דגש. תהליך זה מתרחש כאשר באות הראשון מבין שתי אותיות זהות **ברצף** ישנו **שווא נח**. האות נבלעת בתוך האות שאחריה ובמקומה בה באות זו דגש חזק משלים.

תהליך ההידמות המלאה

נפל ← *ינפול ← *יפפול ← יפול

בתהליך זה אחת האותיות מידמה לאות שאחריה ואז מתרחש תהליך נוסף שהוא תהליך ההיבלעות (הנ"ל). כאשר אותיות מסוימות (לרוב האות נ') באות לפני אות כלשהי בשווא נח, האותיות מידמות לאות שאחריהן ואז מושמטות וזכרון מגיע דגש חזק משלים. מתבצעים כאן למעשה שני תהליכים – הידמות מלאה (האותה מידמה לאות שאחריה על כל תכונותיה) ולאחר מכן היבלעות (האות נבלעת באות שאחריה ו"לזכרה" יש דגש).

הברות ודגשים

הברות

כל מילה ניתן לחלק להברות. כל תנועה היא הברה אחת. את ההברות ניתן לחלק לשני סוגים:

- הברה פתוחה** – מסתיימת בתנועה או באם קריאה.
- הברה סגורה** – מסתיימת בעיצור או בשווא נח.

דוגמאות:

ניֹאֲחוֹן : הברה ראשונה – פתוחה, הברה שנייה – פתוחה, הברה שלישית – סגורה. אֲנִיצִיקְלוֹפֶדְיָה : 1-סגורה, 2-סגורה, 3-פתוחה, 4-סגורה, 5-פתוחה.

טעמים

הטעם הינו מיקומה של ההדגשה בעת הגיית המילה. הטעם יבוא רק בהברה האחרונה של המילה או בהברה לפני האחרונה. הטעם מסומן ב- < מעל ההברה.

מלעיל – טעם שבא בהברה לפני האחרונה במילה (לדוגמא – פלאפון. אנו הוגים בהדגשה את ההברה "לא").

מלרע – טעם שבא בהברה האחרונה במילה (לדוגמא – סיפור. אנו הוגים בהדגשה את ההברה "פור").